

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การถอดรหัสของผู้รับสารต่อการเสนอข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรณีกรือเซะและตากใบมีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาตัวบท (Text) รายการข่าวภาคออกอากาศของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รวมทั้งศึกษาการถอดรหัสความหมายของผู้รับสารในพื้นที่ชายแดนใต้ต่อการเสนอข่าว กรณีการยึดมัสยิดกรือเซะและการชุมนุมประท้วงหน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอตากใบ โดยแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วนหลักคือ ส่วนแรกการวิเคราะห์ตัวบทของข่าวภาคบังคับ ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ส่วนที่ 2 คือการวิเคราะห์ผู้รับสาร โดยวิธีการสนทนากลุ่มกับผู้รับสารของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้คือ จังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส 3 กลุ่มหลักคือ กลุ่มชาวบ้าน กลุ่มผู้นำทางความคิด และกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งสิ้น 55 คน

การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวคิด แนวคิดเรื่องการครองความเป็นเจ้า, แนวคิดเรื่องอุดมการณ์และกลไกของรัฐ, แนวคิดเรื่องการเข้ารหัส - ถอดรหัสและแนวคิดเรื่องการปั่นแต่งมติมหาชน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ โดยสามารถสรุปการวิจัยตามลำดับต่อไปนี้

- 1 ตัวบทของการรายงานข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรณีกรือเซะและกรณีตากใบ
- 2 วิเคราะห์การอ่านความหมายของผู้รับสารในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ต่อการเสนอข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ในกรณีกรือเซะและตากใบ

8.1 สรุปผลการวิเคราะห์การศึกษาตัวบทการรายงานข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย กรณีกรือเซะและกรณีตากใบ

8.1.1 การรายงานข่าวโดยกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ

จากการศึกษาพบว่าสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย นำเสนอข่าวกรณีกรือเซะว่าเป็นชัยชนะเหนือกลุ่มก่อความไม่สงบ ในลักษณะของกองกำลังที่มุ่งเข้าทำร้ายต่อเจ้าหน้าที่อย่างซึ่งหน้า ในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานีและสงขลา 11 จุด ในวันที่ 28 เมษายน 2547 รัฐใช้

กำลังปราบปรามที่มีสยิดกรือเซะจนทำให้ผู้ก่อความไม่สงบเสียชีวิต 32 ราย และที่จุดอื่น ๆ รวมผู้ก่อความไม่สงบเสียชีวิตไปทั้งหมด 106 ศพ

กลุ่มสุดท้ายที่มีการปะทะกันที่มีสยิดกรือเซะ รัฐได้ใช้แนวทางสันติเพื่อเกลี้ยกล่อมให้กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบยอมมอบตัวเป็นเวลากว่า 10 ชั่วโมง แต่กลุ่มก่อความไม่สงบได้ตอบโต้จนทำให้รัฐต้องใช้ความรุนแรงในการปราบปรามทำให้ผู้ก่อความไม่สงบเสียชีวิตที่มีสยิดกรือเซะ 32 ราย จากการปะทะครั้งนี้ทำให้ผู้ก่อความไม่สงบเสียชีวิตไปทั้งหมด 106 ศพ

กรณีตากใบสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย นำเสนอข่าวว่ากลุ่มผู้ชุมนุมไม่ได้มีเจตนาในการที่จะเรียกร้องความเป็นธรรม ให้แก่เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) ทั้ง 6 คน อย่างแท้จริงและไม่ได้ชุมนุมโดยสันติ มีการกล่าวอ้างถึงพฤติกรรมของผู้ชุมนุมในทางลบ เช่น พกพาอาวุธ คลุ้มคลั่งจนไม่สามารถเจรจากันได้เข้าใจและผู้ชุมนุมพยายามที่จะยั่วยุเจ้าหน้าที่ รวมไปถึงชี้ให้เห็นว่ารัฐถูกรังแก แต่รัฐก็ยังคงใช้การสลายการชุมนุมอย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอนจนสามารถสลายการชุมนุมได้สำเร็จ

จากทั้ง 2 กรณีแสดงให้เห็นการสร้างความปลอดภัยให้กับรัฐในการใช้ความรุนแรงของรัฐในการปราบปรามความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้สำเร็จ ผิดเสียแต่ว่าในกรณีตากใบ เกิดเหตุผิดพลาดจากการขนย้ายจนทำให้มีผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้น 78 คน จนไปสู่การปกปิดคนนำเสนอข่าว ในวันถัดมาหลังจากเกิดเหตุการณ์ ทั้งยังอ้างว่าการเสียชีวิตของผู้ชุมนุมไม่ได้มาจากความผิดจากการขนย้ายแต่เกิดจากความอ่อนแอของผู้ชุมนุม

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ยังถูกใช้เป็นกลไกในการสร้างความชอบธรรมต่อการใช้ความรุนแรงของรัฐ เข้าปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบในกรณีกรือเซะและสลายการชุมนุมต่อผู้ชุมนุมประท้วงที่หน้าสถานีตำรวจภูธรอำเภอตากใบ โดยใช้เทคนิคในการสร้างความชอบธรรมดังต่อไปนี้คือ 1) การเลือกนำเสนอข้อถกเถียงที่สอดคล้องกับตรรกะของรัฐ 2) การให้น้ำหนักแก่แหล่งข่าวของฝ่ายรัฐมากกว่าส่วนอื่นๆ 3) การออกข่าวซ้ำ 4) การให้เวลาการออกอากาศยาว 5) การให้บุคคลที่น่าเชื่อถือรับรองความชอบธรรมของรัฐ กลไกที่กล่าวมาข้างต้นเป็นงานที่ศึกษาโดย สมสุข หินวิมาน เรื่อง "วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยกับการสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐ" ตั้งแต่ปี 2534 จึงเป็นการย้ำให้เห็นว่าเทคนิคการสร้างความปลอดภัยเหล่านี้ ยังคงถูกนำมาปรับใช้สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยในการสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐมาจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้ยังพบว่า มีกลไกที่ได้ถูกนำมาใช้ในการสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐเพิ่มเติมจากเทคนิคแบบเดิม ในกรณีของรัฐต้องใช้ความรุนแรงเข้าปราบปรามเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยอาศัยการ "เข้ารหัส" ทางอุดมการณ์ของรัฐ ซึ่งเป็นอุดมการณ์หลักของสังคมปรากฏในการรายงานข่าวในลักษณะดังต่อไปนี้ 1) การสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ฟัง 2) ความพยายามในการแก้ปัญหาของรัฐและความรวดเร็วในการแก้ปัญหา 3) วาทกรรมการสร้างควมสามัคคีและเอกภาพในชาติและศาสนา 4) รัฐคือผู้ปกป้องคุ้มครองและมอบสวัสดิการแก่ราษฎร 5) การสร้างความชอบธรรมของรัฐในการปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบ 6) การใช้แหล่งข่าวที่คนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้ความเคารพนับถือเพื่อแย้งชิงพื้นที่มวลชน 7) การอ้างความเห็นพ้องและความร่วมมือจากประชาชนส่วนใหญ่ 8) การลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงกันข้าม 9) การเบี่ยงเบนประเด็นด้วยผลกระทบทางเศรษฐกิจ 10) สื่อของรัฐเท่านั้นที่มีความน่าเชื่อถือ

จากการศึกษาข้างพบว่า มีการใช้ภาษาในการสื่อความหมายกับผู้ฟังโดยในกรณีกรือเซะ มีการใช้เห็นถึงความจำเป็นในการใช้ความรุนแรงและศักยภาพของรัฐในการปราบปราม ด้วยภาษาและท่าทีที่แข็งกร้าว ขณะกรณีตากใบมีการใช้ภาษาเพื่อแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นของรัฐในการใช้สันติวิธีต่อผู้ชุมนุม แต่มีท่าทีอ่อนลงเมื่อเกิดความผิดพลาดจากการชนย้ายผู้ชุมนุม นอกจากนี้ยังพบว่ามีการใช้ภาษาในลักษณะ แบ่งเรา - เขา การใช้ถ้อยคำในลักษณะการประณาม การสร้างความลังเล - สงสัยและใช้ภาษาที่แสดงให้เห็นว่าพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ขาดความปลอดภัยน่าหวาดกลัว ซึ่งการใช้ภาษาในลักษณะดังกล่าว เป็นการตอกย้ำและสร้างตรรกะที่สมเหตุสมผลพอที่จะโน้มน้าวให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกคล้อยตาม ต่อการสร้างควมชอบธรรมของรัฐในการใช้ความรุนแรงในการปราบปรามของทั้งสองกรณี

8.1.2 การทำงานขององค์กรที่เป็นกลไกทางอุดมการณ์ของรัฐ

จากการวิเคราะห์ห้องค์กรและการทำงานของเจ้าหน้าที่ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้พบว่า บุคลากรของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย มีหน้าที่ปฏิบัติตามกรอบและข้อกำหนดของรัฐ ที่จะแปรผันไปตามวาระแห่งชาติและนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้น ซึ่งบุคลากรจะต้องปฏิบัติงานให้สอดคล้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายด้านความมั่นคง ซึ่งเป็นตัวกำหนดทิศทางการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยผู้ปฏิบัติงานจะถูกกำกับดูแลตามสายการบังคับบัญชา หรืออาจถูกควบคุมโดยตรงจากส่วนกลาง การปฏิบัติงานที่ต้องอยู่ภายใต้กรอบการทำงานของรัฐบาลและฝ่ายความมั่นคง จากสภาพการทำงานที่ถูกรวมศูนย์เอาไว้จากส่วนกลาง จึงทำให้การทำงานของสื่อข่าวของสถานี

วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจึงมีความระมัดระวัง ต่อการนำเสนอประเด็นที่ไม่ส่งผลลบต่อรัฐ โดยยอมที่จะละเลยแง่มุมของข้อเท็จจริงบางประการ จนกลายเป็นการเซ็นเซอร์ตนเองจากตัวผู้ปฏิบัติงาน

จากสถานะที่คู่ขนานกัน ระหว่างการปฏิบัติงานในฐานะสื่อมวลชนและการมีสถานะเป็นเจ้าของหน้าที่ของรัฐ จึงทำให้การทำงานจึงเป็นเพียงการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนในระดับเทคนิค (Technical) คือผู้ประกอบวิชาชีพรายงานข่าว แต่ขาดความชัดเจนในอาชีพปฏิญาณของการเป็นสื่อมวลชนอาชีพ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจึงไม่สามารถสะท้อนความเป็นจริงออกมาอย่างครบถ้วนอย่างสมดุลเท่าเทียมในทุกภาคส่วน เช่น ความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ หรือกลุ่มคนอื่นๆ ที่มีความคิดเห็นแตกต่างไปจากรัฐ

8.2 สรุปผลการวิจัยการอ่านความหมายของผู้รับสารในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนใต้ต่อการเสนอข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ในกรณีกรือเซะและตากใบ

จากการศึกษาการตีความของผู้รับสารของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้คือ จังหวัดปัตตานี ยะลาและนราธิวาส จำนวน 11 กลุ่ม คือ ชาวบ้านไทยพุทธ, ชาวบ้านไทยมลายูมุสลิมจังหวัดปัตตานี, ชาวบ้านไทยมลายูมุสลิมจังหวัดยะลา, ชาวบ้านไทยมลายูมุสลิมจังหวัดนราธิวาส, พระสงฆ์, ผู้นำศาสนาอิสลาม, นักศึกษา, สื่อมวลชน, ทหาร, ตำรวจและเจ้าหน้าที่ปกครอง กลุ่มละ 5 คนเป็นจำนวนทั้งสิ้น 55 คน

8.2.1 การตีความของกลุ่มผู้รับสารต่อนโยบายของรัฐในการใช้ความรุนแรงเข้าปราบปรามกลุ่มก่อความไม่สงบในกรณีกรือเซะและการสลายการชุมนุมในกรณีตากใบ

ผลการวิเคราะห์ผู้รับสาร ต่อนโยบายของรัฐในการใช้ความรุนแรงเข้าปราบปรามกลุ่มก่อความไม่สงบในกรณีกรือเซะและการสลายการชุมนุมในกรณีตากใบพบว่า กลุ่มผู้รับสารมีการตีความดังต่อไปนี้

1) กลุ่มของชาวบ้าน ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มชาวไทยมลายูมุสลิม มีทัศนคติไม่เห็นด้วยต่อนโยบายการใช้ความรุนแรง ขณะที่ชาวบ้านกลุ่มไทยพุทธแสดงทัศนคติเห็นด้วยต่อนโยบายการใช้ความรุนแรง เข้าปราบปรามกลุ่มก่อความไม่สงบในกรณีกรือเซะและการสลายการชุมนุมในกรณีตากใบ

2) กลุ่มของเจ้าหน้าที่รัฐ มีทัศนคติเห็นด้วยต่อนโยบายการใช้ความรุนแรง เข้าปราบปรามกลุ่มก่อความไม่สงบในกรณีหรือเซและการสลายการชุมนุมในกรณีตากใบ

3) กลุ่มผู้นำทางความคิด ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้นำศาสนาอิสลาม มีทัศนคติไม่เห็นด้วยต่อนโยบายการใช้ความรุนแรง ขณะที่กลุ่มพระสงฆ์ มีทัศนคติเห็นด้วยต่อนโยบายการใช้ความรุนแรง เข้าปราบปรามกลุ่มก่อความไม่สงบในกรณีหรือเซและการสลายการชุมนุมในกรณีตากใบ

ด้านกลุ่มผู้รับสารกลุ่มนักศึกษาและสื่อมวลชน มีทัศนคติลังเล - ไม่แน่ใจต่อนโยบายการใช้ความรุนแรง เข้าปราบปรามกลุ่มก่อความไม่สงบในกรณีหรือเซและการสลายการชุมนุมในกรณีตากใบ และมีแนวโน้มที่จะเห็นด้วยกับการใช้ความรุนแรงเข้าปราบปรามหากรัฐมีเหตุอันสมควร จึงมีข้อสังเกตต่อกลุ่มของผู้นำทางความคิดว่า มีแนวโน้มที่เปลี่ยนแปลงทัศนคติในทิศทางที่จะเห็นด้วยต่อการใช้ความรุนแรงเข้าปราบปรามกลุ่มก่อความไม่สงบในกรณีหรือเซและการสลายการชุมนุมในกรณีตากใบ

การศึกษายังพบว่า กลุ่มที่สนับสนุนการใช้ความรุนแรงในปราบปราม เป็นกลุ่มที่มีความใกล้ชิดต่อรัฐหรือมีความต้องการให้รัฐเข้ามาปกป้องหรือคุ้มครอง และเป็นชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธ ขณะที่กลุ่มชาวไทยมุสลิม ไม่เห็นด้วยต่อการใช้ความรุนแรงเข้าปราบปราม ในประเด็นดังกล่าวยังพบในกลุ่มผู้นำทางความคิดที่มีการนับถือศาสนาแตกต่างกันอีกด้วย ซึ่งจะพบได้ในกลุ่มผู้รับสารที่เป็นพระสงฆ์และผู้นำศาสนาอิสลาม มีความเห็นต่อการใช้ความรุนแรงเข้าปราบปรามตามจุดยืนของการนับถือศาสนาของตน

8.2.2. การตีความของผู้รับสารต่อความน่าเชื่อถือในการรายงานข่าวของสถานี

วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์การตีความของผู้รับสาร—ต่อความน่าเชื่อถือในการรายงานข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยในกรณีหรือเซและตากใบพบว่า กลุ่มผู้รับสารชาวบ้านมีการตีความหมายที่ไม่เชื่อต่อการรายงานข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

ส่วนกลุ่มผู้รับสารที่เกิดความความลังเลไม่แน่ใจ ต่อความน่าเชื่อถือในการรายงานข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย คือ กลุ่มนักปกครอง, นักศึกษาและ

สื่อมวลชน อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้รับสารทั้ง 3 กลุ่มนี้ มีแนวโน้มที่เห็นด้วยกับการใช้ความรุนแรงของรัฐ ในการปราบปรามหากเห็นว่ารัฐมีเหตุผลอันสมควร

มีข้อสังเกตที่น่าสนใจจากการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งพบว่าผู้รับสารกลุ่มที่เห็นด้วยกับ นโยบายของรัฐในการใช้ความรุนแรงเข้าปราบปรามกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบกรณีกรือเซะ และการ สลายการชุมนุมที่ตากใบ กลับมีทัศนคติที่ไม่เชื่อถือรายงานข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่ง ประเทศไทย ทำให้เห็นว่ามี ความขัดแย้งกันระหว่างทัศนคติที่สนับสนุนปฏิบัติการรุนแรงของรัฐด้าน หนึ่ง และทัศนคติที่คัดค้านกลไกการทำงานอุดมการณ์ของรัฐในอีกด้านหนึ่ง แม้ว่าการรายงานข่าว ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจะมีเนื้อหาสาระสนับสนุนนโยบายการใช้ความรุนแรง และสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐก็ตาม กลุ่มผู้รับสารที่มีการตีความลักษณะดังกล่าวคือกลุ่มของ ทหาร, ตำรวจ, พระสงฆ์และกลุ่มชาวบ้านไทยพุทธ

การตีความในลักษณะดังกล่าวน่าจะเป็นผลสืบเนื่องมาจาก

1) การเปิดรับข่าวจากสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยอย่างสม่ำเสมอ และ ได้รับการตอกย้ำและการโน้มน้าวใจ เกี่ยวกับนโยบายของรัฐบาลในการใช้ความรุนแรงปราบปราม ประชาชนในการแก้ปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

2) แต่ข้อเท็จจริงและรายละเอียดต่าง ๆ นั้นขัดต่อความเป็นจริงในพื้นที่ ส่งผลให้ ผู้รับสารตรวจสอบข้อมูลด้วยตนเอง และพบว่าสิ่งที่สื่อของรัฐนำเสนอแตกต่างจากแหล่งข่าวอื่น ๆ มาก เช่น สื่อหนังสือพิมพ์, สื่อวิทยุ และสื่อมวลชนต่างประเทศ โดยเฉพาะจากประเทศเพื่อนบ้าน นำไปสู่การตีความของผู้รับสารที่ไม่ตรงกับสิ่งที่สื่อของรัฐนำเสนอ (aberrant decoding)

3) ประสบการณ์ตรงจากการเป็นประชากรในพื้นที่ ซึ่งทำให้มีเครือข่ายครอบครัว เพื่อน และชุมชนที่สามารถเป็นแหล่งอ้างอิงในการอ่านความหมายจากข่าวสารของรัฐได้ รวมทั้ง เครือข่ายเหล่านี้ยังเป็นแหล่งตรวจสอบข้อเท็จจริง และมีทัศนคติที่หลากหลายกว่าที่รัฐพยายามโน้มน้าวใจ โดยเฉพาะในกลุ่มชาวบ้านมุสลิมซึ่งมีระบบเครือข่ายบุคคลที่หนาแน่นที่กระจายตัว ครอบคลุมทั่วพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

8.3 อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การถอดรหัสของผู้รับสารต่อการเสนอข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียง แห่งประเทศไทย กรณีกรือเซะและตากใบ แสดงให้เห็นว่า สื่อมวลชนของรัฐได้ทำหน้าที่เป็นกลไก ของรัฐในการสร้างความเห็นพ้อง (Consensus) ให้กับประชาชนส่วนใหญ่ในการสร้างความชอบ

ธรรมให้กับรัฐในกรณีที่หากรัฐจำเป็นต้องใช้กลไกในการปราบปรามกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ และเมื่อเกิดปรากฏการณ์ในทำนองเช่นนั้นรัฐจะมีวิธีการสื่อสารกับประชาชนของตนเองได้อย่างไร

หากพิจารณากลไกการทำงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ผ่านแนวคิด “แบบจำลองการโฆษณาชวนเชื่อ” (Propaganda Model) ของ Noam Chomsky (1997) จะพบกลไกการทำงานของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยในลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ซึ่งมีรัฐในฐานะเจ้าของสื่อ (Ownership) มีสถานะเป็นผู้ควบคุมการผลิตกระจายความคิดเข้าไปสู่สังคม การกระจายหรือเผยแพร่ความคิดกระแสหลัก (Distribution of Idea) จึงมีความคิดเห็นและวิธีการมองโลกจากฟากฝั่งรัฐ ซึ่งเป็นเจ้าของกิจการสื่อที่จะได้รับการเผยแพร่ มากกว่าความคิดเห็นและวิธีการมองโลกของคนกลุ่มอื่นๆ จนในที่สุดกลายมาเป็นความคิดกระแสหลัก เป็นอุดมการณ์หลักที่ตอกตรึงความรู้สึกคิดของคนระดับล่างเอาไว้ภายใต้กรอบที่วางเอาไว้

อุดมการณ์เหล่านี้ได้กลายมาเป็น “มายาคติที่จำเป็น” (Necessary Illusion) ที่คอยหล่อเลี้ยงความรู้สึกเอาไว้ เช่นความเป็นหนึ่งเดียวกันในชาติ หรือความเป็นเอกภาพของชาติ แนวความคิดกระแสหลักเหล่านี้จะได้รับการถ่ายทอดซ้ำแล้วซ้ำอีก (Reproduction of dominant ideology) อันจะธำรงรักษาไว้ซึ่งสถานะของรัฐเอาไว้

2. สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ในฐานะที่รัฐเป็นเจ้าของสื่อจึงเป็นผู้ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณ การทำงานของเจ้าหน้าที่ซึ่งอยู่ในฐานะของข้าราชการและการเป็นนักวิชาชีพสื่อสารมวลชนที่ขึ้นตรงต่อรัฐนั้น นักวิชาชีพจึงต้องมีหน้าที่ในการเป็นข้ารับใช้รัฐโดยตรง โดยบทบาทหน้าที่ของผู้ผลิตจึงถูกกำหนดโดยบรรทัดฐาน ธรรมเนียมปฏิบัติ ข้อกำหนดทางวิชาชีพ ที่ถูกสั่งสมมาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นอุดมการณ์วิชาชีพ (Occupation Ideology) จนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะขององค์กรเอง ที่ส่งผลต่อจิตสำนึกและการทำงานให้รับใช้นโยบายของรัฐ ดังจะพบว่ากรรณการรายงานข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย นั้นเื้อื่อต่อการสร้างความชอบธรรมให้กับรัฐ ที่สัมพันธ์กันกับโครงสร้างวิธีคิดของระบบสังคมส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งในการกำหนดว่า เนื้อหาควรที่จะเผยแพร่เป็นเช่นไร

3. ในการรายงานข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย พบว่ามีการเลือกใช้แหล่งข่าวของรัฐเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจากการวิเคราะห์พบว่า ในการ “เข้ารหัส” ทางอุดมการณ์ของรัฐ

นั้น ในกรณีกรือเซะและตากใบนั้น ขาดแหล่งข่าวที่หลากหลาย โดยจะพบว่าแหล่งข่าวของผู้ฟังคุ้นเคยก็คือ นายกรัฐมนตรี, รองนายกรัฐมนตรีฝ่ายความมั่นคง, รมต.กลาโหม, รมต.มหาดไทย, รมต.การท่องเที่ยวและกีฬา, ผบ.สส., ผบ.ทบ., โฆษกสำนักนายกรัฐมนตรี, จุฬาราชมนตรี, ประธานกรรมการอิสลามประจำจังหวัด เป็นต้น ซึ่งเป็นบุคคลที่มาจากรัฐบาลหรือมีความสัมพันธ์ที่ดีกับรัฐบาลทั้งสิ้น ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิด Chomsky วิจาร์ณก็คือ การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างแหล่งข่าวกับผู้สื่อข่าว ซึ่งส่วนใหญ่ยังคงติดยึดอยู่กับแหล่งข่าวของรัฐบาล จากการเป็นเจ้าหน้าที่รัฐของผู้สื่อข่าวซึ่งมีจุดร่วมและความสัมพันธ์ที่ดีกับแหล่งข่าวนั่นเอง ซึ่งหากมีข่าวสารบางส่วนที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาล ก็จะถูกปิดกั้นไม่ให้ได้รับการนำเสนอและหรือสามารถหลุดรอดออกมาได้น้อยมาก

4. สิ่งหนึ่งที่พบก็คือเมื่อข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ไม่สอดคล้องกับสิ่งที่รัฐพยายามจะนำเสนอ สื่ออื่นๆ จะถูกตอบโต้โดยรัฐบาลผ่าน ข่าวภาคถ่ายทอดถ่ายทอดของสถานีวิทยุแห่งประเทศไทยนั่นเอง เช่น การแถลงโต้แย้งโดย โฆษกสำนักนายกรัฐมนตรีที่ชี้แจงถึงความคลาดเคลื่อน ในการนำเสนอข่าวของสื่ออื่นๆ ในกรณีกรือเซะและตากใบ เพื่อสถาปนาความเชื่อต่อผู้ฟังว่าสื่อของรัฐเท่านั้นที่มีสิทธิพูดเรื่อง "จริง" ดังปรากฏในรหัสทางอุดมการณ์ในประเด็น การสร้างให้สื่อของรัฐเท่านั้นที่มีความน่าเชื่อถือ ที่ได้กล่าวไปแล้วในข้างต้น เช่น การแถลงโต้แย้งโดย โฆษกสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ชี้แจงถึงความคลาดเคลื่อน ในการนำเสนอข่าวของสื่ออื่นๆ

5. จากการศึกษาพบว่า รัฐกล่าวถึง "ขบวนการแบ่งแยกดินแดน" ซึ่งเป็นสมมติฐานหลักของปัญหา 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มาโดยตลอดน้อยมาก โดยเฉพาะแหล่งข่าวระดับสูงในรัฐบาล มักหลีกเลี่ยงในการอธิบายความถึงขบวนการแบ่งแยกดินแดนว่า ไม่ได้เป็นสิ่งที่มียุอยู่จริง และมักถูกเบี่ยงเบนด้วยการอธิบายบนฐานคิดทางศาสนาอิสลามซึ่งอยู่คนละฐานคิดกัน ดังที่ควรจะอธิบายบนพื้นฐานของขบวนการแนวคิดอุดมการณ์ชาตินิยม ซึ่งมีความใกล้เคียงกับสภาพปัญหา

รัฐมักลงวนท่าที่ต่อกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดนคือ การแสดงให้เห็นว่ารัฐและกังวลต่อการช่วงชิงความได้เปรียบของกลุ่มขบวนการแบ่งแยกดินแดน ซึ่งอาจจะเป็นความกังวลต่อการยกระดับปัญหาการแบ่งแยกดินแดนให้เวทีระดับนานาชาติ ซึ่งเมื่อเป็นเช่นนั้นการรายงานข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกของรัฐ จึงรายงานสมมติฐานของการ

ก่อความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดภาคใต้ ที่ลดค่าของขบวนการที่มี "อุดมการณ์" เป็นแค่เพียงเป็นการปลุกระดมของผู้ก่อความไม่สงบหรือกลุ่มผู้เสียผลประโยชน์จากการค้ายาเสพติดเท่านั้น

การปั้นแต่งมติมหาชน (manufacturing consent) ที่มีความโครงสร้างที่ซับซ้อนและประณีตของการนำเสนอข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย อาจจะสามารถเรียกร้องให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ เห็นพ้องต้องกันในการที่รัฐใช้ความรุนแรงต่อการปราบปรามการก่อความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้ในระดับหนึ่ง แต่กระนั้นก็เกิดความคำถามติดตามมาว่า เหตุใดการ "ปั้นแต่งมติมหาชน" จึงไม่ประสบความสำเร็จในการสร้างความชอบธรรมต่อรัฐในการใช้ความรุนแรงเข้าปราบปรามในกรณีกรือเซะและตากใบ แม้จะความซับซ้อนและประณีตบรรจงเพียงใด แต่ไม่สามารถโน้มน้าวให้ผู้รับสารในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้เห็นคล้อยตามได้ดังที่ปรากฏในผลของการศึกษาผู้รับสารดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในกรณีพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้รับสารของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย ส่วนใหญ่ไม่เชื่อถือการนำเสนอข่าวในกรณีกรือเซะและตากใบ

การตีความแบบปฏิเสธและต่อรองความหมาย ที่ปรากฏในผู้รับสารที่รับฟังการรายงานข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สอดคล้องกับแนวคิดของ Stuart Hall ที่ปฏิเสธเรื่องผลกระทบของสื่อที่มีต่อผู้รับสาร (Media effect) ที่ว่าผู้รับสารเป็นผู้ถูกกระทำและมักยอมรับข้อมูลข่าวสารที่สื่อส่งมาให้แต่จากผลวิจัยแสดงให้เห็นว่า การอ่านความหมายของผู้รับสารได้มาจากปัจจัยที่อยู่รอบตัวผู้รับสารเองมากกว่า การขึ้นอยู่กับปัจจัยของผู้ส่งสาร โดยเฉพาะการตีความในรายละเอียดของเหตุการณ์ กรณีกรือเซะและตากใบ และนโยบายการแก้ปัญหาความไม่สงบในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ปัจจัยอันเป็นบริบทรอบตัวของผู้รับสารในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ขาดความปลอดภัยและปกคลุมด้วยบรรยากาศของความหวาดกลัว และปัจจัยของตัวผู้รับสารเองมีส่วนสำคัญในการอ่านความหมาย มากกว่าที่มาจากปัจจัยของผู้ส่งสาร ทั้งนี้มีสาเหตุมาจาก 1. ประสบการณ์ตรงของผู้รับสารในพื้นที่ 2. ทักษะด้านลบต่อรัฐที่มีอยู่เดิม 3. ช่องทางการสื่อสารที่มีหลายช่องทางในการตรวจสอบข้อเท็จจริง เช่น การสื่อสารภายในกลุ่ม ข่าวลือ 4. ประสบการณ์ผ่านสื่อ เช่น ซีดีการสลายการชุมนุมในเหตุการณ์ตากใบ 5. ภูมิหลัง ความคิด ความเชื่อทางศาสนา วัฒนธรรม ระบบปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ที่มีความแตกต่างกัน

หากพิจารณาในประเด็น "การแย่งชิงพื้นที่ทางความคิด" ตามข้อเสนอของของ Antonio Gramsci ว่ารัฐเป็นกลุ่มชนชั้นปกครองที่ยึดพื้นที่อุดมการณ์หลักของสังคมไทยเอาไว้ รัฐจึงมีความจำเป็นที่จะต้องธำรงสถานะในการครองความเป็นเจ้าทางอุดมการณ์ (Ideological

Hegemony) เอาไว้ และรัฐได้ให้ความสำคัญต่อการแย่งชิง "พื้นที่" เพียงไร ซึ่งในที่นี้มีได้ให้ ความสำคัญเพียงแค่พื้นที่ทางอำนาจ อันได้มาจากกำลังทางทหารแต่ยังหมายถึงพื้นที่ทาง "ความรู้สึกนึกคิด" ของมวลชนอีกด้วยโดยเป็นที่เข้าใจกันคืออยู่แล้วว่า สิ่งหนึ่งที่จะเป็นกลไกในการ แย่งชิงพื้นที่ทางความคิดเพื่อสันติชนนั้นคือ "สื่อมวลชน" อันเป็นอันเป็นกลไกอันสำคัญของรัฐ ว่า ได้ทำหน้าที่นั้นอย่างมีประสิทธิภาพเพียงไร

จากผลการศึกษาซึ่งพบว่า ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มีการตีความในลักษณะที่ไม่เชื่อถือ ต่อการรายงานข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยนั้นสะท้อนให้เห็นว่า "รัฐล้มเหลว" ในการสื่อสารเพื่อแย่งชิงพื้นที่ทางความคิดกับประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ นั่นจึง เป็นสัญญาณบ่งบอกอันสำคัญต่อรัฐ ในการที่ปรับเปลี่ยนวิธีการสื่อสารต่อสาธารณะเสียใหม่ เพื่อ การสร้างความเข้าใจต่อประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริงอันจะสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในระยะยาว

8.4 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่อง "การถอดรหัสของผู้รับสารต่อการเสนอข่าวของสถานีวิทยุกระจายเสียง แห่งประเทศไทย กรณีกรือเซะและตากใบ" ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อการวิจัยตามประเด็นดังต่อไปนี้

8.4.1 ผู้วิจัย

หากเป็นคนจากนอกพื้นที่ควรมีความยืดหยุ่นสูง ควรวางสถานะของตนเองเป็น "นักเรียน น้อย" ที่พร้อมจะเปิดใจเรียนรู้และยอมรับความแตกต่างทางศาสนาและวัฒนธรรม ถ้าหากผู้วิจัย เป็นมุสลิมและสามารถพูดภาษามลายูถิ่นและภาษามลายูกกลางได้ จะเพิ่มศักยภาพการทำงานให้ ดียิ่งขึ้น ซึ่งการเป็น "คนใน" เข้าถึงข้อมูลที่ "คนนอก" ไม่สามารถเข้าถึงได้, ความไวเนื้อเชื่อใจของผู้ ที่ให้ข้อมูล เข้าใจระบบปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์ ซึ่งสามารถสนับสนุนได้ผ่านการอบรมการวิจัยและ การให้ทุนสนับสนุน

8.4.2 ประเด็นในการศึกษาในอนาคต

1) ให้ศึกษาเหตุการณ์ใหญ่ๆ ภายหลังจากการเกิดเหตุความรุนแรงใหญ่อย่าง ทันท่วงที และควรขยายกลุ่มที่ทำการศึกษามีความกว้างขวางกว่าเดิม เช่น กลุ่มเด็ก, กลุ่มวัยรุ่น, กลุ่มผู้หญิง, กลุ่มครู, กลุ่มคนไทยพุทธในพื้นที่, กลุ่มคนจีน, กลุ่มคนอินเดียซิกข์, รวมไปถึงกลุ่ม เสี่ยงที่มีแนวโน้มฝึกฝากลุ่มก่อความไม่สงบ ซึ่งอาจศึกษาอย่างจำเพาะเจาะจงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพื่อ ความลึกซึ้งของข้อมูล หรือหลากหลายเพื่อสะท้อนภาพกว้างๆ ก็ได้ ในผู้รับสารในพื้นที่อื่นๆ ด้วย

2) ศึกษาสื่ออื่นๆ ที่ใช้ในการสื่อสารในพื้นที่ เช่น การศึกษาตัวบทที่ปรากฏอยู่ในใบปลิวของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ, ศึกษาเนื้อหา, วิธีการเผยแพร่-จ่ายแจก (Distribution) ของเพลงชาตินิยมของกลุ่มก่อความไม่สงบรุ่นใหม่ ซึ่งเริ่มแพร่กระจายเข้าไปสู่พื้นที่มากขึ้น

3) ศึกษาการตีความระบบสัญลักษณ์ ในการกระทำของผู้ก่อความสงบซึ่งปรากฏอยู่ในข่าวว่า มีนัยยะของความหมายอย่างไรในการสื่อสารกับสาธารณะ เช่น การเผาโรงเรียน, การฆ่าเจ้าหน้าที่รัฐ, การฆ่าเด็ก, การฆ่าพระ, การฆ่าคนชรา ฯลฯ ซึ่งสังคมยังขาดความสามารถในการตีความ

4) ศึกษาการสื่อสารเพื่อการเตือนภัยและสร้างความปลอดภัยให้กับตนเอง และครอบครัวของประชาชนซึ่งอยู่ในพื้นที่ภาคใต้ว่า มีการสื่อสารเพื่อเฝ้าระวังเหตุที่จะเกิดความรุนแรงอย่างไร

5) ศึกษาสื่อท้องถิ่นที่มีอยู่ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ว่ามีบทบาท - ทำที่ และการนำเสนอประเด็นปัญหาในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างไร รวมไปถึงการศึกษาผู้สื่อข่าวท้องถิ่น - สตริงเกอร์และผู้สื่อข่าวอิสระ ในฐานะบุญแดดทองคำ ในฐานะของผู้ประกอบสร้างความจริงในพื้นที่ภาคใต้

8.4.3 ข้อเสนอต่อสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

การรายงานข่าวจะต้องรายงานอย่างสมดุลและเป็นธรรม ให้พื้นที่และน้ำหนักต่อแหล่งข่าวอย่างเท่าเทียม ขยายแหล่งข่าวที่มีความคิดในทางตรงกันข้ามกับรัฐให้มากขึ้นและปิดพื้นที่ความเป็นมลายูให้เข้ามาปรากฏในสื่อมากขึ้น

การสื่อสารกับผู้ฟังในพื้นที่ อาจจะต้องเพิ่มเติมและขยายรายการที่ผลิตและออกอากาศเป็นภาษามลายูให้มากขึ้น ซึ่งลดกำแพงของความเป็นทางการระหว่างรัฐกับผู้ฟังซึ่งประชาชนในพื้นที่ซึ่งใช้ภาษามลายูในชีวิตประจำวันลง ซึ่งจะส่งผลในทางจิตวิทยาที่จะทำให้ผู้ฟังรู้สึกใกล้ชิดกับรัฐมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นทางหนึ่งในการสร้างความเข้าใจที่ดีของประชาชนในพื้นที่ต่อรัฐให้มากขึ้น

การบริหารจัดการด้านข่าวในพื้นที่ อาจจะใช้ระบบบรรณาธิการคู่ ระหว่างบรรณาธิการซึ่งเป็นคนไทยพุทธ กับบรรณาธิการซึ่งเป็นไทยมุสลิมเชื้อสายมลายู เพื่อถ่วงดุลด้านข้อมูลข่าวสารให้เกิดความสมดุลและร่วมกันพิจารณาประเด็นที่มีความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม ก่อนที่ถูกระบายออกสู่สาธารณะ

8.4.4 วิธีการวิจัย

ผู้วิจัยจะต้องเลือกใช้ระเบียบวิธีวิจัยให้เหมาะสมตามสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งครอบคลุมไปถึงระยะเวลาการลงพื้นที่ศึกษา เงินทุนสนับสนุน และต้องไม่ลืมการรักษาความปลอดภัยของผู้ที่ถูกศึกษาหรือให้ข้อมูลในพื้นที่รวมไปถึงตัวนักวิจัยเองด้วย ภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งที่คุกรุ่นอยู่ในขณะนี้

ผู้วิจัยควรใช้วิธีการวิจัยที่ไม่สร้างความอึดอัดให้แก่ผู้ถูกศึกษา ซึ่งการที่ผู้ถูกศึกษาต้องเข้ามาคลุกคลีกับผู้วิจัยซึ่งเป็นคนนอกพื้นที่ อาจทำให้ผู้เป็นกลุ่มผู้ถูกศึกษาเกิดความกังวลใจ จากสายตาของคนในชุมชนที่มองมาด้วยสายตาของความหวาดระแวง ผู้วิจัยควรหาวิธีการที่จะทำให้ผู้ที่ถูกศึกษาเข้าไปสอบถามพูดคุยรู้สึกสบายใจและผ่อนคลายที่จะให้ข้อมูลกับผู้วิจัย

จากงานวิจัยในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้หลายโครงการในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา เกิดเหตุผู้ประสานงานวิจัย, ผู้ให้ข้อมูลวิจัย (Key Informant) ถูกลอบทำร้ายและถูกลอบฆ่า โดยกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบอยู่หลายครั้ง ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อความร่วมมือของผู้ถูกศึกษาน้อยลง รวมถึงจำให้นักวิจัยต้องทำงานในพื้นที่ยากมากขึ้นกว่าเดิม.